

לקחה מזוב

פרשת בהר-בחקותי התשס"ו יוצא לאור ע"י רשת מוסדות 'זוב' בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעריכת הרב מנשה צדקה שליט"א

7:45	הדלקת נרות שבת ניו יורק
9:16	מוצאי שבת
8:41	סוק"ש מג"א
9:17	סוק"ש גר"א
12:53	חצות

שבת מברכין חדרש סיון
המולד: יום חמישי לפנות בבקר שעה 1 23 דקות 14 חלקים
ר"ח ביום שישי

פנינים לפרשה

"ובשנה השביעית שבת שבתון יהי לארץ שבת לה' וגו'" (כה, ז)

לשון "שבת לה'" לא נמצא רק בשבת ובשמיטה. כי הם עדות לה' ששבת בשביעי ומודיעים חידוש העולם. כי אחר שהיה הציווי במצות שבת למען ינוח שורך וחמורך וכל אשר לך, היה ראוי שתנוח גם הארץ ולא תגדל פירותיה ביום השבת, אך עולם כמנהגו נוהג והטבע תתיגע ותעבד כדרכה. וע"כ בחר שמיטת הארץ אחת לשבע שנים להשלים בהם שביבת השבתות של ששת השנים. ומזה הטעם הסמיך בפי משפטים ציווי שבת אל אזהרת שמיטה, כי שנת השמיטה באה להשלים שביבת השבתות.

וז"ש "שש שנים תזרע שדך... ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ", ר"ל, אחר שש שנים רצופים תזרע ותאסף, והארץ לא תשבת בשבת, לכן "בשנה השביעית שבת שבתון" להשלים שבתות השש שנים.

ועז"א בתוכחה (לקמן כ"ו ל"ה) "כל ימי השמה תשבות את אשר לא שבתה בשבתותיכם", ר"ל, בשבת בראשית של השש שנים.

פסוק

והנה בשש שנים, אשר העיבורים משלימים שנת לבנה עם החמה, הוא בכל שנה נ"ב שבועות, והוא שש פעמים נ"ב שבתות הוא ש"יב שבתות, ובכל שנה, א' וז' דפסח א' דעצרת וא' דר"ה ויוה"כ וא' דסוכות ושמיני עצרת, שבשש שנים הוא שש פעמים שבע עולה מ"ב. אם נצרפם לשי"ב עולה שני"ד, והוא מנין שנות לבנה, והוא שנת השמיטה, להשלים כל שבתות השנה שנים שלא שבתה הארץ ג"כ כמו האדם, שהוציאה הארץ צמת, בע"כ תשבות בשנת השמיטה. (תפארת יהונתן עזרי"ש עוז)

"והייתה שבת הארץ לכם לאכלה לך וגו' ולבהמתך" (כה, ו)

הקשה בספר "ייטב לב" שהרי אסור לאדם לאכול קודם שיתן לבהמתו וא"כ מדוע כתבה כאן התורה קודם "לך" ואח"כ "ולבהמתך"? אלא דדין זה שבהמה קודמת לאדם אמור רק כשלאדם מאכל מיוחד ולבהמה מאכל מיוחד, אבל אם נותן לבהמה ממאכל האדם – האדם קודם. והנה כתב הרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל: "פירות המיוחדים למאכל אדם אין מאכילים אותם לבהמה. הלכה הבהמה מאליה תחת התאנה ואכלה אין מחיבים אותו להחזירה שנאמר ולבהמתך ולחיה תהיה כל תבואתה לאכול". וא"כ הרי הפסוק הזה נלמד

ומרגלא בפומיה דמרן ה"חזון איש" זצ"ל, שישנם רבים המחמירים בהלכות שביעית יותר מכפי הדין וחומרא זו מביאתם לידי קולא, שטוענים שכאילו אין באפשרותם לקיים מצות שביעית כהלכתה, ולכן סומכין על ה"היתר מכירה" שאין בו ממש, ואדרבה, יסוד מצות שמיטה חמור הוא עד מאד ואין להקל בזה כלל, אלא שומרי שמיטה כדין יכולים להקל בכמה פרטים כשיש לזה יסוד עפ"י ההלכה.

"ושבת הארץ שבת לה'" (כה, ב)

ידוע מ"ש רז"ל (ירושלמי שבת ט"ו א) לא ניתנו שבתות וי"ט לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה, ולזה הטעם ניתנה שביבתה לארץ בשנה השביעית, כדי לעסוק בהם בתורה דוגמת השבת. וז"ש "ושבתה הארץ שבת לה'", כמו השבת שהוא ניתן לישראל כדי לעסוק בו בשבת, ולא שח"ו לאכול ולשתות ולטייל בשה"י פה"י, הכי נמי שנת השמיטה.

ולכן הזכיר גבי שביבת הארץ הר סיני, להורות שיעסקו בתורה שניתנה בהר סיני, שהוא מזון הנפש ולא השביבתה בשביל עונג הגוף.

(ציצים ופרחים יגל יעקב – ישמח ישראל)

"שש שנים" (כה, א)

ענין השנים כימי בראשית, וכן אמרו (תוי"כ) כשם שנאמר שבת לה' בשבת בראשית כן בשמיטה. ולזה ביום שלישי וביום ששי נאמר "כי טוב" שני פעמים. לכן בשנה השלישית ובשנה שישית צריך ליתן מעשר עני ולהטיב לזולתו, וזה רמז נאה.

"ובשנה השביעית שבת שבתון וגו' שדך לא תזרע" (כה, ד)

"ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו – ר' יצחק נפחא אומר אלו שומרי שביעית" (ילקוט תהלים). והנה פסוק זה שבתהלים נדרש בגמ' "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצאה בת קול ואמרה מי גילה רו זה לבני, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו דכתיב ברכו ה' מלאכיו וגו' עושי דברו לשמוע בקול דברו – ברישא עושה והדר לשמוע". הרי שאותו פסוק המבטא את התרוממות ישראל בהר סיני שהגיעו לדרגת מלאכי השרת המקדימים "נעשה" ל"נשמע", אותו פסוק נדרש על שומרי שביעית. שכן זהו באמת כוחם וגבורת נפשם של שומרי שביעית שאינם שואלים ודורשים "מה נאכל הן לא נרע ולא נאסוף" אלא עושים את המוטל עליהם.

"וידבר ה' אל משה בהר סיני" (כה, א)

"מה ענין שמיטה אצל הר סיני" (לשון רש"י). ואפשר לומר, דהנה כתבו המפרשים בטעם מצות השמיטה כדי שיוכלו עובדי האדמה להתעסק באותה שנה בתורה, והנה מצינו בגמ' בברכות ש"אמר רבא לרבנן לא תתחוז קמאי לא ביומי ניסן ולא ביומי דתשרי" – מכיון שאז היו עסוקים בחרישה ובקצירה לפרנסתם לכל השנה. לפי חשבון זה – שבי' חדשים בשנה חסרו מלימודם, נמצא שבמשך שש שנים חסרו י"ב חודש – ע"ז באה שנת השבע שבמשך השנה ישלימו להנך י"ב חודש. וזהו "ענין שמיטה" – היינו טעם השמיטה. "אצל הר סיני" להשלים מה שחסרו בלימוד התורה שניתנה בסיני. (נחל קדומים להחיד"א)

"ושבת הארץ שבת לה'" (כה, ב)

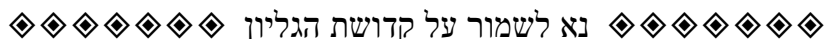
בשמיטה נאמר שבת לה' ואילו ביובל נאמר יובל היא תהיה לכם (פסוק י'). מבאר בעל "משך חכמה" ששמיטה קדושתה קבועה ועומדת כמו שבת ואיננה תלויה בבית דין ולכן נאמר שבת לה' אך קדושת היובל תלויה בישראל ובית דין סופרים חמישים שנה ותוקעים בשופר ביום הכפורים כדי שיחולו דיני היובל שהם עבוכים – דהיינו החזרת הקרקעות והעבדים.

פסוק

ועוד חילוק בין שמיטה ליובל. שפרשת שמיטה נאמרה בלשון יחיד שדך לא תזרע, ברמז לא תבצור" ואילו הציווי על שנת היובל נאמר בלשון רבים: "וקדשתם את שנת החמישים, יובל היא תהיה לכם והסיבה לכך לפי ששמיטה היא צווי על כל יחיד ויחיד ואינו תלוי באחרים. ואילו החיוב של יובל הוא רק כאשר "כל יושביה עליה" – כאשר שנים עשר השבטים נבחרתם לכן הציווי נאמר בלשון רבים. (תפארת תורה)

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם" (כה, ב)

פתח "דבר" שהוא לשון קשה, וסיים ב"ואמרת" שהוא לשון רכה, וכן הוא שורשן של דברים, כי מצוה זו ביסודה חמורה היא מאד, ומיסודי אמונתנו היא וכמו שבארנו, ולכן צריך להודיע חובתה בלשון קשה, ורק לאחר שמקבל על עצמו עיקר חובת השביטה ושמיטת הארץ, יכול להקל בהלכותיה עפ"י דין תורה, וזהו שלאחר הדיבור ביסוד המצוה באה האמירה בפרטי המצוה ודיניה.

לגבי בהמה האוכלת מאכל אדם ובה הרי האדם קודם ושפיר הקדימה התורה "לך" ל"ולבהמתך".
(ילקוט הגרשני)

"את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצור"

(כה, ח)
הנה כאן כתוב בלשון "נוכח" – קצירך, נזירך, ולהלן גבי יובל כתיב בלשון "נסתר" – ולא תקצרו את ספיחיה וכו' נזיריה? אלא שבשמיטה אין השדה יוצאה מרשותו אלא שיש עליה איסור לעבוד את האדמה ולכן נאמר קצירך, נזירך – שכן היא שלו. משא"כ ביובל שהשדה עצמה יוצאת מרשותו – "בשנת היובל תשובו איש אל אחוזתו" – לכן נאמר בלשון נסתר, ספיחיה נזיריה, ולא קצירך – שלך, אלא של האדמה שכן אין הקציר שלך שהשדה שוב איננה ברשותו.
(תוספת ברכה)

"וחשב עם קונוה משנת המכרו לו עד

שנת היובל"
(כה, ט)
אומר החפץ חיים שהגלות היא עבדות של כלל ישראל, כעונש של חטאיהם ויש קץ סתום שהוא סוף העונש ואז ודאי תבוא הגאולה. ואולם כשם שעבד יכול לצאת טרם זמנו ע"י גרעון כסף דהיינו תשלום עבור השנים הנותרות. כן יכולים ישראל להגאל בטרם עת ע"י רבוי זכויות תורה ותשובה. וזהו שנאמר: "בעתה אחישנה" לא זכו- בעתה, זכו-אחישנה. ומסיים החפץ חיים שאין להתפעל על כן שדורות רבים שלפנינו לא זכו להקדים את הגאולה כיוון שבזמנם נשארו שנים רבות לגלות והיה צורך בזכויות רבות מאד מאד. ואולם עתה שקרובים אנו לסוף הגלות לא נדרש לשלם הרבה כדי להקדים את הגאולה ומוטל עלינו להגביר זכויותנו כדי להחיש את הגאולה.
(חפץ חיים)

"והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ

כי גרים ותושבים אתם עמדי"
(כה, טז)
כאן קבעה התורה את היסוד שאין לאדם קנין מוחלט בארץ, אלא הכל פקדון בידו ואף הוא עצמו גר ותושב כאן כי עיקר תכליתו בעולם הנצחי, לכן קבעה התורה שאין למכור אדם לעבד יותר מחמשיים שנה שהרי חשבון פשוט מראה שעיקר תפקידו של האדם בעולם מחמשיים שנה, שנאמר "ימי שנותינו בהם שבעים שנה", ועד גיל עשרים עדיין אינו עומד לגמרי ברשות עצמו (דוגמא לכך בגיטין ס"ה – אין אדם מוכר בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים) וזאת כוונת המשנה בן עשרים לרדוף, דהיינו שאז מתחיל לשאת בעול קיומו. יוצא אפוא שחמשיים שנה אדם עמל בעולם וחסור לו למכור עצמו לעבד לכל שנותיו, כי עבדי הם ולא עבדים לעבדים.
(כלי יקר)

"וכי ימוך אחיך וגוי והחזקת בו וגוי ויראת מאלוקי וחי אחיך עמך"

(כה, לח)
עני הבא לבקש את עזרתך, אל תסתפק במה שתלעית אותו בדברי מוסר ובטחון ויראת שמים, אלא "וחי אחיך עמך" – דאג לצרכיו החמריים שיוכל להחיות נפשו ובני ביתו. הגשמיים של הזולת – היא הרוחניות שלך.
(רי"י סלנטר)

"וחי אחיך עמך"
רבי עקיבא לימדנו: חייד קודמין לחיי חברך. אמר על כך בעל תניא, ב"שו"ע הרב" שחייד אמנם קודמים אך המותרות שלך ודאי לא קודמים לחיי חברך.
(בעל התניא)

"ובמרבית לא תתן אכלך"

(כה, לז)
אפילו "אכלך" – האוכל שלך שהורשית לאכול אותו, לא תרבה בו, כי כשהאדם הולך אחר גרונו ויטה גבול התאוה שבו למותרות – בזה יחשיך אור הנפש. כשמתרבה תאבון המורגש מתמעט תאבון הרוחני. **(אור החיים)**

"אם בחוקותי תלכו"

(כו, א)
סח רבי שניאור זלמן מלאדי: יש עבודת שמים שהיא בחינת "בחוקותי", לשון חקיקה, היינו שנחקקת במהותו של האדם ונבלעת בדמו, ואם עמל הוא בתורה שתתפשט בו בשלימות עד שיחדל מהיות מציאות נפרדת מן התורה, אלא כולו בטל ומתבטל אליה. ומה שכרה של עבודה כזאת: "תלכו", שיזכה אדם מישראל להיות תמיד בבחינת "הולך" ומתקדם, הולך ומתעלה בלי גבול... ואומר ה"ט"ז, רבי דוד סגל: מה טעם אנו מברכים "לעסוק בדברי תורה" ולא "ללמוד תורה"? כי עיקר המצוה, שיתייגע האדם בתורה, שיתבונן וידרוש בה היטב אחרי כל דבר – "שתהיו עמלים..."

תמה רבי משה-לייב מסאסוב: הלמאי נקרא עסק התורה בשם "עמל", הלא אמרו שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה?
השיב על כך רבי חנוך-צבי מבנדין:

אמנם העסק בתורה בינו לבין עצמו זה ענין של חרות ותענוג, אבל להיטיב גם עם אחרים ולהשתדל שיעסקו גם הם בתורה וישמרו חוקיה – דבר זה עמל רב כרוך בו, ביחוד האידנא, כאשר נתרבו משטינין שכל ישעם וחפצם להדיח את בני ישראל...

דרש רבי שמואל משינובה: "בחוקותי תלכו", פירוש: אל תעמדו במקום אחד בעבודת ה' יתברך כי אם "תלכו", תתקדמו בלי הרף ותעלו ממדרגה למדרגה... כיוצא בזה העיר רבי משה מקוברין, ביחס למאמר מוליכין אותו: מכיון שכך, הרי צריך ללכת, ולא לעמוד במקום אחד...

מעשה באברך אחד שקבל לפני ה"חפץ חיים":

רבי, זה שנים הרבה שהנני מתייגע ומתייגע בתורה ועדיין לא ראיתי סימן ברכה, אפילו להבין דף גמרא עם המפרשים כהלכה עוד לא זכיתי – ומה יהא בסופי?
אברך! – החזירו ה"חפץ חיים" – כלום ציוה לנו הקב"ה להיות למדנים, גאונים? לא נצטוונו רק "והגית בה יומם ולילה" – "שתהיו עמלים בתורה". נעמול בה, בין אם נגיע למעלת חריפים ובקיאים מופלאים, בין אם לא נגיע...

"ונתתי גשמיכם בעתם"

(כו, ד)
רבי עזריאל מריטשבורג, מתלמידי המגיד הגדול דמזריץ', היה אומר:

"אם בחוקותי תלכו", אם תעשו עליכם כל עניני עולם-הזה שכל בן-תמותה מוכרח לעשותם, אכילה ושתייה וכדומה, כחוקים בלא טעם, היינו ללא הרגשת תענוגי-בשרים- וכדרך שמתפללים "יהי רצון... שנשמור חוקיך בעולם הזה", כלומר: שכל עיסוקינו בעניני עולם-הזה יהיו רק בתורת מילוי חוקיך-כי אז מבטיח ה' "ונתתי גשמיכם בעתם", אסייע לכם שתיטפלו לגשמיית רק לעת הצורך, ולא כל אימת שמתעוררת התאוה...
"הבא לטהר מסייעין אותו".

"ונתתי גשמיכם בעתם"

(שם)
בתחילת שנת תשי"ג, במוצאי שביעית, פנו אנשי המושב "קוממיות" בשאלה אל "החזון איש":
ילמדנו רבינו: כלום רשאים אנחנו לחרוש בחול-המועד סוכות לקראת זריעת החורף, כי קיים חשש שלא נספיק עד עונת הגשמים ונהא צפויים להפסד מרובה, אחרי שהשבתנו את כל עבודת הקרקע בשביעית?
להפתעתם הרבה של החקלאים, השיב ה"חזון איש" לשאלתם אף הוא בלשון תמיחה, ובפשיטות גמורה:
וכי מי יאמר לכם שתאחרו את עונת הגשמים, שמא תקדימו יותר מדי ונמצאתם מפסידים דוקא בגלל העבודה בחול-המועד? שמעו אנשי "קוממיות" לעצתו ולא חרשו בחול המועד.

והנה שנה זו שחונה היתה בתחילתה, שנעצרו הגשמים עד חנוכה – ומושב "קוממיות", שהתאחר בזריעה, היה היחידי בכל רחבי הנגב שהצליח ביובל שדותיו.
חז"ל "בדרך שאדם רוצה לילך..."

"ונתתי שלום בארץ"

(כו, ו)
זה שלום התורה. (מדרש)
סח רבי אברהם-שמואל בנימין סופר, מפרשבורג:
בידוע שרוב הסכסוכים בעולם נבעו מתוך קנאת איש ברעהו; אך זו אינה שכחה אלא באנשים אשר להוטים כל חייהם אחרי חמודות עולם הזה, בעוד העוסקים בתורה אינם מקנאים זה בזה על רקע של חיי-שעה, הנבזין בעיניהם, ואילו קנאת סופרים אינה יוצרת מחלוקת, אלא סופם שאוהבים אהדדי – "את והב בסופה".
וזה שאמרו: "שלום התורה" – השלום שמתרבה ע"י התורה ועוסקיה...

"ונתתי את שמיכם כברזל וארצכם כנחושה"

(כו, יט)
ומשה רבינו בתוכחה בסוף דברים אמר ההיפך: שמיכם כנחושה וארצכם כברזל, מבאר הכלי יקר שהברזל קשה מהנחושת ולכן תקפה של התוכחה בפרשתנו מכוונת לשמים, ולעומת זאת בדברים עיקר תוקף התוכחה לארץ, "והרמב"ן" ביאר בפרשתנו שהתוכחה כאן מכוונת כנגד חטאי בית ראשון, שעבודה זרה בראשם ולפי שעבדו את צבא השמים הוכיחם בשמים של ברזל, אך התוכחה בדברים מכוונת כנגד בית שני ושם עיקר התביעה על החטאים בארץ בין אדם לחבירו לפי שחרב הבית על שנת חנינם ולכן הדגיש שהארץ תהיה כברזל.
(כלי יקר)

הפתחים, אפילו בעל אשה ובנים, חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר: והגית בו יומם ולילה (יהושע א, ח). ומי שאי אפשר לו ללמוד, מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני הטרדות שיש לו, יספיק לאחרים הלומדים. הגה: ותחשב לו כאילו לומד בעצמו (טור).

בשולחן ערוך אורח חיים סימן קנ"ה לאחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש ויקבע לו עת ללמוד. וצריך שיהיה אותו העת קבוע שלא יעבירו אף אם הוא סבור להרוויח הרבה.

והוסיף המשנה ברורה את דברי הגמרא במסכת שבת דף לא, שמכניסים אדם לדין שואלים אותו האם קבעת עיתים לתורה ואמרו חז"ל אמר ר' יהושע אמר ר' נחמן כל מי שבא לבית הכנסת ושומע דברי תורה זוכה לישב בן החכמים לעתיד לבוא שנאמר אוון שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין (דברים רבה פרשת כי תבוא) עד אימתי חייב ללמוד, עד יום מותו, שנאמר: פן יסורו מלבבך כל ימי חיך (דברים ד, ט) וכל זמן שלא יעסוק בתורה, הוא שוכח.

ואמרו חז"ל כל המבטל תורה מעושר סופו לבטלה מעוני. וכל המקיים את התורה מעוני סופה לקיימה מעושר.

נושא הלימוד

כתב המשנה ברורה חייב אדם ללמוד בכל יום תורה שבכתב שהוא תנ"ך ומשנה וגמרא ופוסקים ובעלי בתים שאינם לומדים רק ג' או ד' שעות ביום לא ילמדו בגמרא לחוד דבזה אינו יוצא אלא צריך שילמוד דוקא גם ספרי פוסקים כל אחד כפי השגתו (שו"ע יו"ד ושי"ך סם).

והוסיף המשנה ברורה – כשלומד רק מעט נכון שיעקר למודו יהיה בהלכות שידע איך להתנהג למעשה וכני"ל ואמרו חז"ל על הפסוק אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה יותר מכל בתי כנסיות וכו', וגם אמרו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב ואם אינו מבין בהלכות ילמוד כל מה שידוע.

דרך הלימוד

אין שואלין את הרב כשיכנס לבית המדרש מיד, עד שתתישב דעתו עליו. ואין התלמיד שואל כשיכנס, עד שיתיישב וינוח.

ואין שואלים שנים כאחד. ואין שואלים את הרב מענין אחר, אלא מאותו ענין שהם עוסקים בו, כדי שלא יתבייש. ויש לרב להטעות את התלמידים בשאלותיו ובמעשים שעושה לפניהם, כדי לחדדם וכדי שידע אם הם זוכרים מה שלומדים. ואין צריך לומר שיש לו רשות לשאול אותם בענין אחר שאין עוסקים בו, כדי לזרום.

ולא יהא התלמיד בוש מחבירו שלמד בפעם ראשונה או שניה והוא לא למד אפילו אחר כמה פעמים, שאם נתבייש מדרב זה נמצא נכנס ויוצא לבית המדרש והוא לא למד כלום, ועל כן אמרו: לא הביישן למד ולא הקפדן מלמד. במה דברים אמורים, שלא הבינו התלמידים הדבר מפני עומקו, או מפני דעתן שהיא קצרה, אבל אם ניכר לרב שהם מתרשלים בדברי תורה ומתרפים. עליהם, ולפיכך לא הבינו, חייב לכעוס עליהם ולהכלימם בדברים כדי לחדדן, ועל זה אמרו: זרוק מרה בתלמידים. לפיכך אין ראוי לרב להגות קלות ראש בפני התלמידים; ולא לשחוק בפניהם; ולא לאכול ולשתות עמם, כדי שתהא אימתו מוטלת עליהם וילמדו ממנו מהרה.

חשיבות לימוד התורה

וכמ"ש בנביא (יחזקאל כ' יט) "בחוקי אבותיכם", וכתוב נמי (ישעיה נ"א ב') "הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם".

פתיח

הנה בברכות כ"ח: ואנו אומרים זה בסיום מסכת, אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר, הם עמלים ואינם מקבלים שכר, אשר לכאורה צריכים הדברים ביאור, כלום ראית מימך חייט תופר בגד או סנדלך מנעלים ואינם משתלמים, או כלום אפשר הדבר, שאדם אשר יגע ועמל באיזה עסק או מלאכת חבירו ולא יבוא על שכרו.

אבל הענין הוא כך, בנוהג שבעולם, מי ששכר פועל לתפור לו בגד או מנעלים, והפועל יעמול בויעת אפים כל היום וכל הלילה ולא יתפור את הבגד או המנעלים, כלום יקבל שכרו, הלא לשוטה יחשב אם יבקש, כי הלא הבעה"ב אל הבגד עיניו נשאות, ואם לא השלים מלאכתו, אף אם יעמול שבוע שלם, לא ישלם לו, כי לא עבור העמל הוא מקבל שכר, אלא על המעשה, ועמל בלי מעשה אין בו תועלת.

לא כן הוא הדבר בלימוד התורה, אנו נצטוונו לעמול בתורה "אם בחוקותי תלכו" וכפירוש רז"ל שעל היגיעה הדברים אמורים, ואף אם לא יבין הענין לאשורו כמ"ש ז"ל (גיטין מ"ג). אין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל בהן תחילה, וכן הוא מקבל שכר על העמל, ואף אם המלאכה לא נעשתה. וזו היא כוונת המאמר, אנו עמלים ומקבלים שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר על העמל אלא על המלאכה.

פתיח

רבינו הגדול בעל "חזון איש" זצוקלה"ה כלל דברים הרבה במילים מעט באמרו (קובץ אגרות ח"א ס"ב) כל סגולות לימוד התורה נאמר על עמלה.

ובסימן ל"ז כתב ז"ל: ועיקר סגולת התורה להביא את האדם לרוממות עילאה ולהכיר חובתו בעולמו באה ע"י עמלה של תורה, וכל שאדם מוסיף ביגיעתו, מנתק בזה חבלי היצר, וממאס בתענוגי ההבל, ונפשו משתוקקת לרגשי קודש ועונג החכמה ומתק טהרת הלב.

פתיח

והגאון בעל שפתי כהן ז"ל כי בהקדמתו ז"ל: באמת ובתמים טרחתי טרחות הרבה וכמה יגיעות יגעתי, לא עסקתי בשום עסק אחר, לא נתתי שניה לעיני ותנומה לעפעפי שנים רבות עד אשר הוצאתי מכח אל הפועל מחשבתי וברתי ושקלתי הכל בכף מאזנים וחזרתי על כל צדדים וצידי צדדים, לא פעם אחת ושתי כי אם מאה פעמים ואחד, עם חברים חשובים אהובים חביבים וערבים המקשיבים לקולי, ומי שלא היה אתי עמי במחיצתי לא יאמין כי יסופר לו מגודל התלאה שהיתה עלי בחיפוש בים התלמוד והפוסקים עד כי העמדתי הכל על בריו וכו', עכ"ל.

הליכות והלכות

הלכות תלמוד תורה

בשולחן ערוך יו"ד סימן רמ"ו כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בתופו בין בעל יסורים, בין בחור בין זקן גדול. אפילו עני המחזר על

"ושכתבתם ואין מחרידי"

מפרש הרבי ר' משה-יחיאל מאז"רוב: כלפי שכתוב בקהלת "והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון", כי בידוע אדם שיש לו מנה רוצה מאתים, לפיכך הבטיחה כאן תורתנו הקדושה שברכת "ואכלתם לחמכם לשובע" לא תהא לישראל לרועץ, השובע הזה לא ידיר שניה מעיניהם, אלא ישיבעם בשלימות וישכבו באין מחרידי....

"ופניתו אליכם"

סח רבי יצחק-מאיר מגור, בעל "חידושי הרי"מ":

"ופניתו" יש לפרשו מלשון פנאי, יהודי העובד את ה' ודבוק בו, יש לו פנאי לכל דבר ודבר....

"ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם"

את זו דרש רבי יוסף קארו, בספר תשובותיו "אבקת רוכ"ל", וישא משלו:

מלך שמתיר בארצו, הלוך ונסוע, הנה בבואו להתארח ולהתאכסן בבית אחד משריו, אזי בהכרח השר נאלץ לפנות מקומו, כי אינו לפי כבוד המלך שידור עמו בצוותא. לא כן בבוא המלך לארמון בנו או לארמונו של מלך אחר מידידיו, כי אז ישב עמם יחדיו ויגורו בדירה משותפת. על משקל זה אמר הקב"ה לישראל: חשיבותכם תהא בעיני כל כך גדולה, עד שאתן משכני בתוככם ממש ולא תגעל נפשי אתכם, לא תיאלצו לעקור מדירתכם, כי עמכם יחדיו אשכון....

"ואולך אתכם קוממיות"

בקומה זקופה (רש"י) תמה רבי משה מקוברין:

אם כוונת רש"י לדברים כפשוטם, הרי אמרו חז"ל שכל הולך בקומה זקופה דוחק את רגלי השכינה?

אלא, הוסיף וביאר, הכוונה לקומת הנפש שתהא זקופה.

שכן קומת אדם ההולך על שתיים זקופה מברייתה, בעוד קומת כל מהלך על ארבע כפופה היא – ואדם שנוהג בהליכותיו מעשה בהמה גם הוא קומת נפשו כפופה.

זוהי, אפוא, הברכה: "ואולך אתכם קוממיות" – שתהיו בבחינת אדם, שקומת נפשו זקופה, ולא כבהמה בצורת אדם....

"אם בחקתי תלכו"

גימ' תורותי. וס"ת כל הפסוק יעלו כמנין תשנה ק"א, ומאה ואחד הוא מספר הנעלם ממילוי שמו של משה, שלמד מפי הגבורה, ולכן לא היה שוכח אחר שנתפלל על השכחה, וז"ש רז"ל (חגיגה ט'): אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד.

עוד תיבת "אם" עם ר"ת בחקתי תלכו" אותיות באמת, ותיבת בחקתי תלכו, ר"ת גימ' לב שלם, כלומר, לעשות מצותיו וחוקותיו באמת ובלב שלם לשי"ש, לא לפניה אחרת ח"ו.

פתיח

יש לרמוז אם בחקותי תלכו ואת ר"ת אבות, וס"ת ע"ה גימ' האמהות.

כלומר, אל תסורו מדרך אבותיכם (וכ"כ בעה"ט, אם בחקותי תלכו – ר"ת אבת, שתלכו בדרכי אבות) ואמותיכם, כי כן דרך כל העולם, האדם הולך בדרכי אביו ואמו,

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T: 845-352-7474 F: 845-352-7517	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 E. 7 St.	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידי הבנים מופלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T: 525 55589 8756 F: 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכלל וישיבת לקח טוב

הלומדים בעמל וביגיעה ובהתמדה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרע של קיימא, לזיווג הגון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה. נא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכר למצוות. 845.352.7474

הוא מתקמץ ומתיבש, אבל האדם, שחי בשמחה ובעונג אז הוא מתרחב ומתפתח, כך ארץ ישראל, בזמן שבניה גלו ממנה והיא יושבת בצער אבלה וחפויה ראש, אז היא מתכווצת. אבל כיון שתבוא הגאולה השלימה ויתקיים הפסוק וישבו בנים לגבולם, אז אמא-ציון, בראותה את בניה, תתרחב ותתפתח, עד שיהי מקום לקבל את כולם. ומה שמקשים שאין זה שבת לד', כי אם לצורך הארץ. י"ל בזה האופן, שהתורה חששה שלא תחלש האדמה ואמרה, שש שנים תזרע, כי דרך העולם, לזרוע שתי שנים ושנה אחת לבור, כדי שלא להכחיש חילה והקבי"ה אמר רק בשנה השביעית תשבות, וזה יספיק, שלא להכחיש חילה, זהו נגד הטבע לגמרי ממילא זה ג"כ שבת לד'. כי מזה רואים, כי הקבי"ה מנהיג את העולם וכשרוצה שתעבד האדמה שש שנים רצופות ובשנה השביעית תשבות, כדי שתוסיף תת כחה לזרע, מפני שהכל תלוי בהקב"ה.

שגלו בני מעל שלחנה, מ"מ אין כ"כ צער כמו כשהם יושבים בחיקה והיא לא תתן להם לאכול. שמעתי מהרב הגאון ר' אהרן בקשט אב"ד שאוויל הי"ד, טעם, למה אמרה התורה להשאיר פאה מן הקמה והעני יבא ויקצור, הלא הי' יותר טוב שבעל השדה יקצור, והעני יקח בלי טרחה לקצור. ואמר, כי התורה הקדושה לא רצתה לצער את העני, כי כמו האמא, שהיא כועסת על בנה, היא שולחת לו אוכל, על ידי אחיו ובודאי יש לבן צער מזה, מה שהוא לא מקבל האוכל ישר מיד אמו. כך העני, שלא זכה להיות לו חלק בארץ הקדושה, והוא יצטרך לקבל האוכל מאחיו יצטער צער רב, לכן אמרה התורה שהעני בעצמו יקצור, כדי שיקבל האוכל ישר מאדמת ציון אמנו.

ומה שמקשים, מה תרויח מזה, שיגלו ממנה ישראל וישבו עליה הגויים י"ל כי בפי בחקותי פסוק ל"ב והשמותי אני את הארץ מפרש רש"י: זו מדה טובה לישראל, שלא ימצאו האויבים נחת רוח בארצם, שתהא שוממה מיושביה עכ"ל והנסיון הוכיח, כי כל זמן שבני ישראל לא ישבו בארץ ישראל, לא נתנה הארץ את פריה, כמה מלכים מאומות העולם רצו לבנות את ארץ ישראל ולא עלתה בידם, מפני שציון לא נותנת את פריה לבנים חורגים, אבל כיון שבאו בני ישראל לארצנו הקדושה, אז היא נותנת את יבולה כארץ זבת חלב ודבש.

ובדרך זו מבנינים מה שמצינו בגמרא גיטין (דף נ"ג) אמר לי' ההוא צדוקי לרבי תנינא שקורי משקריתו, אמר ליה ארץ צבי כתיב בה, מה צבי זה, אין עורו מחזיק את בשרו אף ישראל בזמן שאין יושבין עליה גמרא עכ"ל.

לקרב את הדבר אל השכל, אפשר לומר, כי כל אדם, אשר הוא חי בצער ובעצב ויגון, אז

ת"ת שקול כנגד כל המצוות. היה לפניו עשיית מצוה ות"ת, אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתורתו. תחלת דינו של אדם על ת"ת, ואחר כך על שאר מעשיו.

לעולם יעסוק אדם בתורה, אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. ברית כרותה שכל הלומד בבית הכנסת לא במהרה הוא משכח, וכל היגע בתלמודו בצנעה מחכים, שנאמר: ואת צנועים חכמה (משלי יא, ב) וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו, מתקיים בידו. אבל הקורא בלחש, במהרה הוא שוכח.

כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, או שקרא ושנה ופירש להבלי העולם והניח תלמודו וזנחו, הרי זה בכלל כי דבר ה' בזה (במדבר טו, לא) (ואסור לדבר בשיחת חולין).

על פרקי אבות

ושבתה הארץ שבת לה' (כה, ב)

הכלי יקר אומר: בטעם מצוה זו יש דעות חלוקות, כי רבים אומרים, שהטעם הוא שתשבות הארץ, כדי שתוסיף תת כחה. לדעה זו נטה הרב המורה ורבים חולקים עליו ואמרו, שאם חששה התורה לזה, שלא תחלש האדמה, למה יתחייבו גלות על שמיטת הארץ. יהי ענשם, שלא תוסיף הארץ תת כחה להם. ועוד שאין זה שבת לד', כי אם לצורך הארץ. ומהו שאמר, אז תרצה הארץ את שבתתי, מה תרויח בזה, שיגלו ממנה ישראל וישבו עליה הגויים, אשר לעולם בה יעבודו, ואיך תשבות הארץ בהשמה מהם עכ"ל.

ואפשר לתרץ כי צער גדול הוא לארץ ישראל שתמנע מבני את פריה. משל לצער האמא,

הילולא רצדיקיא

יום שלישי	יום שני	יום ראשון	יום שבת	יום שישי	יום חמישי	יום רביעי
כז אייר	כו אייר	כה אייר	כד אייר	כג אייר	כב אייר	כא אייר
רבי אהרון מאיר אויערבאך הי"ד	רבי מעדיה גאון רבי משה חיים לוצאטו הרמב"ם מו"מ בסלחת ישרים רבי שלמה האדמו"ר מוויזניץ		רבי יעקב מליאם בעל החוות דעת והנתיבות המושפז		רבי שלמה אליעזר אלפרנדי - הכבא קדישה	
שקיעה 8:07						שקיעה 8:01

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה